

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Щукіної Юлії Петрівни, кандидата мистецтвознавства, доцента

завідувача кафедри театрознавства Харківського національного університету
мистецтв імені І.П. Котляревського

на дисертацію **Бубнової Вікторії Вікторівни**

**«ТЕАТРАЛЬНА КРИТИКА У ФАХОВОМУ МЕДІАПРОСТОРІ УКРАЇНИ
1970–1980-Х РОКІВ»,**

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
026 «Сценічне мистецтво»

Дисертаційне дослідження Вікторії Бубнової привертає увагу до важливості осягнення дискурсу фахових медіа і технологій відображення у них найрізноманітніших аспектів сценічного мистецтва. Початок 1970-х рр. верхньою межею періодизації дисертанткою було обрано цілком закономірно, адже саме в цей час по тридцятирічній паузі поновив свою діяльність фаховий театральний часопис – з оновленою назвою «Український театр». Періодизація роботи дослідниці вимагала від неї розуміння трансформацій суспільно-культурних контекстів, у яких розвивалося театральне мистецтво та відбувалася його фахова аналітика на сторінках провідних часописів. Адже умови розвитку письма про театр у «застійних» 1970-х – поч. 1980-х рр. та у період другої половини 1980-х (доба «перебудови») різняться тією ж мірою, що й обставини побутування самого театального мистецтва. Ґрунтуючи свої висновки, значною мірою, на корпусі текстів з журналу «Український театр», авторка простежує еволюцію театально-критичного дискурсу: «від офіційної риторики початку 1970-х до глибокої аналітичної рефлексії наприкінці 1980-х» [с. 203].

Попри відносну вже віддаленість досліджуваного В. Бубною періоду розвитку української театальної критики, слід зауважити, що в цілому історію українського театру 1970-1980-х рр. в академічній літературі проаналізовано все ще не достатньо. Дисертантка слушно зауважує, що в той час як театральна публіцистика 1900-х – 1930-х рр. була висвітлена в низці наукових праць періоду Незалежної України, розвиток театальної критики 1970-1980-х в масштабному

науковому дослідженні досі системно не осмислювався (в контексті теми театральної критики 1970-х рр. необхідно згадати дисертаційне дослідження В.Неволова, яке, проте, має вузьчі хронологічні рамки та інші методологічні підходи до розкриття теми, ніж в запропонованому дослідженні В. Бубнової). Отже, актуальність теми дисертації В. Бубнової не викликає сумнівів, а сама робота містить такий необхідний для дисертації складник наукової новизни.

Структура дисертації В. Бубнової послідовно розкриває методологічні, понятійні та джерельні засади дослідження (Розділ 1.), медіадискурс письма про театр в Україні 1970-1980-х років – у сегменті журналів та газет, що висвітлювали театральне мистецтво (Розділ 2.) та безпосередньо предмет дослідження дисертантки – театральну критику у фаховому медіапросторі України 1970-1980-х рр. на прикладі провідного видання «Український театр» (Розділ 3.). В об'єктиві уваги В. Бубнової – «організаційні, дискурсивні та жанрово-стильові особливості театральної критики в українських друкованих медіа» [с. 203].

Дослідницею проаналізовано і жанрово та тематично типологізовано понад дві сотні публікацій з видань «Український театр», «Культура і життя» та ін., авторами яких виступили провідні театрознавці, театральні критики України: Ю.Богдашевський, С. Васильєв, С. Веселка, Н. Владимірова, А. Драк, В. Жежера, Н. Єрмакова, В. Заболотна, О. Клековкін, В. Міліца, В. Неволов, Р. Пилипчук, В. Фіалко, О. Чепалов, а також чисельні практики театру, серед яких С. Данченко, С. Єфремов, Д. Лідер, Е. Митницький, М. Френкель, Д. Чайковський та ін.

Одна зі заслуг дисертантки – уведення В. Бубною до наукового обігу проаналізованих нею протоколів засідань редакційної колегії журналу «Український театр» 1970-1980-х рр., наказів головного редактора цього видання та постанов колегії Міністерства культури УРСР з питань основної діяльності, внутрішнього листування редакції журналу «Український театр» з Міністерством культури УРСР того ж періоду (з фонду ЦДАМЛМ). Серед методів дослідження на особливу увагу заслуговує використаний дисертанткою метод інтерв'ю. Адже фіксація ідеологічних та виробничих особливостей функціонування видання «Культура і життя» у власному інтерв'ю В. Бубнової з

театрознавцем і критиком Сергієм Васильєвим має для реконструкції фахового театрознавчого медіапростору України та редакційних стратегій не менше значення, ніж опрацювання дисертанткою архівних документів.

Уточнення та адаптація до специфіки театральної критики вже розробленого у суміжних мистецтвознавчих галузях знань поняттєво-термінологічного апарату дозволили В. Бубновій «проаналізувати театральну критику як поліфункціональний комунікативний феномен на перетині публіцистики, аналітики, мистецтвознавства та культурної репрезентації» [с.202].

Особливу цінність представляє останній підрозділ другого розділу кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії (2.3. «Саморефлексії української театральної критики на шпальтах мистецьких видань»). Цей підрозділ постав цілком в контексті магістральних течій розвитку сучасного українського театрознавства. Адже протягом останнього десятиліття вийшла низка ініційованих представниками ІПСМ НАМ України, кафедри театрознавства КНУТКіТ імені І.К. Карпенка-Карого, а також ЛНУ імені Івана Франка та ХНУМ імені І.П. Котляревського праць з питань методології мистецтвознавства, історіографії вітчизняного письма про театр, вивчення доробку провідних театрознавців. Аналізуючи проблемні статті театрознавців різних поколінь, як-от М. Йосипенко, Й. Кисельов, Л. Приходько, Б.Миколів, С.Веселка, Ю. Бобошко, А. Поляков, В. Ревуцький, Р. Коломієць, Н. Єрмакова та ін., Вікторія Бубнова виокремлює серед зауваг до стану сучасної критики як продиктовані актуальними для свого часу постановами ідеологічного характеру, так і цілком фахові. Авторка доходить цінного висновку: попри регулярність виходу фахового аналітичного видання про театр, протягом 1970-1980-х років відбувалася перманентна криза методів театральної критики.

Окремо слід відзначити лексику, якою оперує авторка дисертаційного дослідження, притаманний їй стиль формулювань, зокрема, рубрик змісту (привертають увагу категорії «театральний медіадискурс», «медіаполе», «абрис театального мистецтва»). У влучності та елегантній образності формулювань,

на наш погляд, не в останню чергу, дається взнаки приналежність дисертантки до київської школи театрознавства.

За темою дисертації Вікторія Бубнова має п'ять статей у виданнях, що входять до переліку включених до міжнародних наукометричних баз, та дванадцять апробаційних публікацій. Додатки до дисертаційного дослідження дозволяють наочно пересвідчитися, які зміни відбувалися у редакційній колегії журналу «Український театр» (Додаток Б. Склад редакційної колегії журналу «Український театр» з 1970 по 1990 рік) і як зменшувався впродовж 1970-1990 рр. наклад головного фахового театрального видання республіки – від 10000 примірників у 1981 році до 3800 у 1990 (Додаток В. Наклад журналу «Український театр» з 1970 по 1990 рік).

Серед наявних недоліків ґрунтовного наукового дослідження В. Бубнової виокремлю, зокрема, такі:

- дисертантка інколи підміняє поняття театрознавчі дослідження на сторінках фахових видань словосполученням театральна критика, у той час, як, зокрема, в «Українському театрі» друкувалися не лише театально-критичні, але й історико-теоретичні статті, на деяких з них авторка зупиняється.
- необхідність розкриття у тексті та списку джерел псевдонімів, зокрема, під № 96 – Христофор Груша, а під № 122 – Віталій Жежера, у той час як авторка мала б зазначити, що це одна особа.
- необхідність ревізії добору авторів та їхніх включених до корпусу дисертації публікацій, з огляду на їхню нинішню публічно висловлену позицію по відношенню до України.

Пророблене дисертанткою дослідження дозволило їй дійти багатоступеневих висновків, розкривши всім ходом своєї праці не лише стратегії взаємодії театрознавців з офіційно регламентуючими їхнє письмо про театр владними структурами, але й – найголовніше – місію фахових театрознавчих медіа 1970 - 1980-х рр.

Попри неістотні зауваження та беручи до уваги все вищезазначене, вважаю, що дисертація Вікторії Бубнової «Театральна критика у фаховому

медіапросторі України 1970–1980-х років» є концептуально та джерельно актуальним, з очевидним складником новизни, дослідженням і може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво».

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент

завідувач кафедри театрознавства

Харківського національного університету

мистецтв імені І.П. Котляревського

Юлія ЩУКІНА

підпис *Суріна*
Р.М.
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. загального відділу ХНУМ
18.08.2025 р. Підпис *К*

